

ВСТУП

Монографію «Михайло Ситник. Поезія і доля (художньо-біографічний дискурс)» присвячено дослідженню життя і творчості Михайла Васильовича Ситника (1920–1959) – одного з видатних українських письменників ХХ ст., який розпочав свій життєвий і творчий шлях в українському Василькові й трагічно загинув на еміграції в американському Чикаго. Дослідження життєпису й творчої спадщини М. Ситника – мистця з яскравою і трагічною біографією, емігранта-вигнанця, котрий усе своє життя і творчість присвятив рідній Вітчизні та українському народові – покликане заповнити маловідомі та невідомі сторінки історії української літератури ХХ століття.

Монографія складається з трьох розділів: «Довоєнний період. Молода мистецька генерація», що охоплює 1920–1941 рр. (УРСР, рідний Васильків, студентське життя, перші опубліковані й неопубліковані вірші); «Друга світова війна: межева ситуація і свобода вибору», в якому висвітлено події 1941–1945 рр. (журналістська й редакторська робота М. Ситника в окупованій нацистами Україні, перші поетичні збірки, еміграція в Європу, охоплену війною). Третій розділ містить низку невідомих або не опублікованих досі в книгах, присвячених творчій спадщині М. Ситника, творів письменника, які автор монографії розшукав на сторінках часописів воєнного та перших років повоєнного періодів. У монографії вміщено бібліографію творчості письменника, що містить і твори М. Ситника, і чимало інформації, пов'язаної з його життям і літературною діяльністю в Україні та еміграції в Європі й США.

Багаторічному дослідженню літературної спадщини та біографії М. Ситника автор монографії присвятив низку наукових статей: «Трагедія української повоєнної еміграції, екзистенційні мотиви в ліриці М. Ситника» (Київ, «Сучасний погляд на літературу», 2007); «Історіософські та екзистенційні мотиви в поемі М. Ситника «Вигнанець» (Київ, «Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах», 2015); «Екзистенційно-філософські концепти в поєнній ліриці Михайла Ситника» (Київ, «Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України», 2016); «Людина в жорнах тоталітарних систем (віршована повість Михайла Ситника «Залізнич-

ний сторож»» (Lublin, «Spheres of Culture», 2016); «Сакральні виміри в художньо-філософському поетичному світі Михайла Ситника» (Київ, «Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах», 2017); «Концепт «чужина» в еміграційній ліриці Михайла Ситника (період «другої еміграції»)» (Lublin, «Spheres of Culture», 2017); «Дискурс Європи в ліриці Михайла Ситника» (Київ, «Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах», 2018); «Образ Києва в ліриці Михайла Ситника (антеїстичні візії)» (Lublin, «Spheres of Culture», 2019); «“Місто вітрів” в еміграційній ліриці Михайла Ситника» (Ужгород, «Закарпатські філологічні студії», 2021); «Творчість Михайла Ситника в літературно-критичних публікаціях 40-х рр. ХХ ст.» (Київ, «Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського», 2021); «Три твори про «полум'яну революціонерку» Олену Телігу (з літературної спадщини М. Ситника)» (Дрогобич, «Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», 2021); «Екзистенціальна парадигма лірики Михайла Ситника і Ганни Черинь (художньо-біографічний дискурс)» (Дніпро, «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля», 2021).

Матеріалами для дослідження біографії й творчої спадщини Михайла Ситника, що лягли в основу монографії, стали книги «Від серця. Поезії» (Васильків, 1942 р.), «Нові обрії. Поезії» (Васильків, 1942 р.), «Відлітають птиці» (Гамбург – Гайденав, 1946 р.), «Ситник М. Цвіт папороті: поезії» (Торонто: Молода Україна, 1975 р.), «Ситник М. Катам наперекір: поезії, проза, спогоди / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах» (Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 1998 р.), «Ситник М. Від серця: вірші / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах» (Київ: ВЦ «Просвіта», 2004 р.), «Михайло Ситник ...Я в Україну повернусь... Відома й невідома лірика / упоряд. Т. Салига, І. Васишин» (Львів: Сполом, 2021 р.), «Михайло Ситник. Над Україною палають обрії нові... Поєми / упоряд. Т. Салига, І. Васишин» (Львів: Сполом, 2022 р.).

У роботі над монографією використано матеріали з часописів, у яких було опубліковано твори М. Ситника, зокрема «Українське слово» (Київ, 1941), «Література і мистецтво» (додаток до «Українського слова», Київ, 1941), «Нове українське слово»

(Київ, 1941–1943), «Львівські вісті» (Львів, 1941–1944), «Наші дні» (Львів, 1941–1944), «До Перемоги» (Львів, 1943–1945), «Голос Підкарпаття» (Львів, 1942–1944), «Українська думка» (Васильків, 1941), «Васильківські вісті» (Васильків, 1942–1943), «Іванківські вісті» (Іванків, 1942–1943), «Вінницькі вісті» (Вінниця, 1941–1943), «Нова доба» (Бердичів, 1941–1943), «Вісті Лохвиччини» (Лохвиця, 1942–1943), «Нове життя» (Первомайськ, 1942–1943), «Воля Покуття» (Коломия, 1941–1944), «Переяславські вісті» (Переяслав, 1942–1943), «Українські новини» (Сміла, 1942–1943), «Гадяцька газета» (Гадяч, 1942–1943), «Бориспільські вісті» (Бориспіль, 1943), «Ружинський вісник» (Ружин, 1924–1943), «Пробоем» (Прага, 1942), «Миргородські вісті» (Миргород, 1942–1943), «Новая жизнь» («Neues Leben», Рикове, 1943), «Дорога» (Краків, 1944), «Нова Україна» (Вінниця, 1944), «Тернопільський голос» (Тернопіль, 1942–1944), «Станиславівське слово для областей» (Львів, 1942–1944), «Рідна нива» (Пирятин, 1942–1943), «Рідна земля» (Львів, 1941–1944), «Холмська земля» (Краків, 1943–1944), «Краківські вісті» (Краків, 1940–1944; Відень, 1944–1945), «Нова доба» (Берлін, 1941–1944), «Земля» (Пляуен, 1944–1945), «Український доброволець» (Feldpost Nr. 01 404, 1944; Фельдпост № 38 716, 1945), «За Україну» (Feldpost Nr. 01 404, 1945). Незважаючи на велику кількість часописів, у яких знайдено твори Михайла Ситника, це далеко не повний їхній перелік, оскільки автор монографії мав змогу опрацювати доступні на сьогодні онлайн-джерела з архівними матеріалами, за що висловлює глибоку подяку засновникам і творцям інтернет-сайтів «Diasporiana», «Libraria», «Svoboda-news», «Avg.org» (Електронний архів Українського Визвольного Руху) за неоціненні інформаційні ресурси, що дають змогу досліджувати й висвітлювати творчість українських мистців і в Україні, і за її межами у великій спільноті української діаспори. Навіть оцифровані на сьогодні часописи доступні не в повному обсягові, що передбачає в майбутньому продовження дослідницької науково-пошукової роботи в архівах з виявлення нових творів М. Ситника, розсіпаних, як висловився дослідник творчої спадщини письменника Микола Неврлий, «по різних періодиках діаспори», так само й у часописах, які виходили в Україні під час нацистської окупації. Значну частину віднайдених

у різних збірниках та на сторінках періодики творів М. Ситника упорядники наукових видань Тарас Салига та Ігор Васишин попередньо опублікували в книгах, надрукованих у львівському видавництві «Сполом»: «Михайло Ситник ...Я в Україну повернусь... Відома й невідома лірика» (2021) та «Михайло Ситник. Над Україною палають обрії нові... Поеми» (2022).

Заплановано подальше дослідження художньо-біографічного дискурсу Михайла Ситника, що передбачає роботу над другою монографією, присвяченою повоєнному еміграційному періоду життя й творчості письменника в Європі та США. Доля Михайла Ситника та його духово-інтелектуальна літературна спадщина, що є насамперед «художнім документом його грізної епохи» (М. Неврлий), яскраво засвідчує те, як формувалася національна українська література в умовах московсько-більшовицького режиму та сталінських репресій, як представники молодшої мистецької генерації мріяли про Українську Державність і боролися в роки Другої світової війни за збереження української ідентичності на окупованих територіях, і якими трагічними шляхами емігрантів-вигнанців вони розійшлися країнами світу, проте завжди «з Україною в серці» та незгасним бажанням продовжувати боротьбу й повернутися колись під жовто-блакитним прапором на терени Вітчизни.